

УДК 35.077.6

П. С. КЛИМУШИН

КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Запропоновано методологію формування кваліфікаційних вимог до інформаційної компетентності державних службовців з метою вдосконалення їхньої системи підготовки.

Ключові слова: державна служба, державне управління, професійно-кваліфікаційна характеристика, інформаційна культура, інформаційна поведінка, інформаційна етика, інформаційна компетентність, комп'ютерна грамотність, кваліфікаційні вимоги.

Methodology of forming of qualifying requirements is offered to the informative competence of civil servants with the purpose of improvement of their system of preparation.

Key word: Government service, state administration, професійно-кваліфікаційна характеристика, informative culture, informative conduct, informative ethics, informative competence, computer literacy, qualifying requirements.

Специфіка професійної діяльності державного службовця, чіткі вимоги, які висуває ця діяльність до особистості, критерії її професійної придатності чи непридатності до роботи на посадах різного рівня і категорій сьогодні недостатньо досліджено та розроблено. Тільки правова основа надасть можливість створити корпус державних службовців нового типу, заснований на їхньому професіоналізмі, високому рівні загальнокультурної освіченості та володінні сучасними інформаційними технологіями. Такі правові засади створила Конституція України, де в ст. 3 однозначно стверджується, що зміст і спрямованість діяльності держави визначають права і свободи людини та їхні гарантії. “Держава відповідає перед людиною за свою діяльність”, – проголошує Основний Закон України. Кожний державний службовець повинен захищати, насамперед, права, свободи та законні інтереси людини.

Як показує світовий досвід, підвищенню ефективності діяльності всієї системи державної служби значною мірою сприяє розроблення на нових концептуальних засадах та прийняття кодексів честі, етики, типових правил поведінки різних категорій державних службовців, нормативних актів, що регулюватимуть професійну діяльність і характер поведінки державних службовців. Сьогодні актуальною проблемою є вдосконалення професійно-кваліфікаційних характеристик. Ст. 11 Закону України “Про державну службу” обумовлює наявність “Типових кваліфікаційних характеристик”, на основі яких визначаються конкретні обов’язки та права державних службовців. Професійно-кваліфікаційна характеристика посади державного службовця – це нормативний документ, який визначає науково обґрунтований перелік професійних завдань, обов’язків та повноважень державного службовця, вимоги до його професійної підготовки, освітньої

кваліфікації, досвіду практичної роботи. Професійно-кваліфікаційна характеристика посади державного службовця є основним документом, за яким органи державної влади розроблятимуть посадові інструкції державних службовців.

Основні принципи формування професійно-кваліфікаційних характеристик нового покоління такі [6]:

- системний підхід до визначення кінцевих цілей діяльності державного службовця, орієнтований на формування вмінь та особистих якостей державного службовця вирішувати сукупність професійних і соціально-професійних завдань діяльності;

- діагностичність кінцевих цілей, що забезпечує можливість оцінки досягнення поставлених цілей;

- відображення в характеристиках випереджального характеру професійно-кваліфікаційних вимог;

- двокомпонентність кваліфікаційної характеристики – об'єднання в одному документі двох складових вимог до державного службовця: державної та відомчої.

Першу спробу запровадження професійно-кваліфікаційних характеристик, побудованих за принципом двокомпонентності, реалізовано в Довіднику типових професійно-кваліфікаційних посад державних службовців, розробленому Науково-дослідним інститутом соціально-трудових відносин Міністерства праці та соціальної політики України та затверджених наказом Головного управління державної служби України від 1 вересня 1999 р. № 65. Структура кожної типової характеристики включає такі складові: “Завдання, обов’язки та повноваження”, “Має право”, “Повинен знати”, “Кваліфікаційні вимоги”.

До позитивних моментів цих характеристик слід віднести появу елементів типових професійних завдань у розділі “Завдання, обов’язки та повноваження” та кола прав у розділі “Має право”. Відсутність переліку вмінь значно зменшує корисність цих нормативних документів.

Розділ “Кваліфікаційні вимоги” визначає вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня, напряму (групи напрямів) або спеціальності вищої освіти, а також вимоги до післядипломної підготовки, характеру та стажу практичної діяльності. Наведені в цьому розділі вимоги мають узагальнювальний характер і не відповідають вимогам до держслужбовців нового покоління в умовах розвитку інформаційного суспільства. Зі становленням інформаційного суспільства – суспільства, в якому інформаційні процеси здійснюються, головне, на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а інформаційні ресурси доступні всім верствам населення, багато країн світу ввели обов’язкову сертифікацію комп’ютерної грамотності держслужбовців за міжнародним стандартом European Computer Driving Licence (ECDL – Європейські комп’ютерні права) [3]. Вдалим прикладом можна вважати досвід Російської Федерації у розробленні правових механізмів закріплення кваліфікаційних вимог до державних службовців у сфері використання інформаційних технологій [7].

Відповідно до цього метою статті є розроблення методичних основ формування кваліфікаційних вимог до інформаційної компетентності державних службовців для вдосконалення системи їхньої підготовки.

Проблематиці формування професійно-кваліфікаційних характеристик державних службовців було присвячено, зокрема, праці О. Оболенського,

О. Мельникова, Р. Хмелевського, І. Радзівського, В. Ковалевського, В. Савицького. Більш детально дану тематику досліджували О. Матвієнко, М. Цивін [4], Д. Дубов [5], С. Дубова [6].

Поняття “інформаційна компетентність” є складовою інформаційної культури, до якої також входять поняття “інформаційна поведінка” та “інформаційна етика” [5].

Інформаційна поведінка віддзеркалює активність особистості, як суб’єкта у процесі пізнання, його вміння орієнтуватись в інформаційному просторі. Вона значною мірою залежить від міри доступності й комфортності використання інформаційних ресурсів, доступності інформаційних каналів і засобів для їхнього використання, тобто інформаційно-технологічних можливостей. Інформаційна поведінка – це спосіб дій, сукупність зусиль, застосовуваних для одержання, опрацювання та засвоєння наявної інформації, одержання нових знань.

Інформаційну етику пов’язано з питаннями доступу до інформації, інтелектуальної власності, невтручання у приватне життя громадян. Особливого значення в органах державної влади набуває формування в державних службовців високого рівня інформаційної етики, адже в разі порушення її принципів (недбалого використання методів опрацювання інформації, неухважного документування даних, розголошення конфіденційної інформації тощо) рівень відповідальності перед громадянами та суспільством значно вищий, ніж у комерційних компаніях.

Інформаційну компетентність особистості значною мірою пов’язано з комп’ютерною компетентністю і в цілому спрямовано на формування інформаційно-технологічної компетентності особистості. До структури інформаційно-технологічної компетентності входять [1]:

1. Комп’ютерна грамотність – сформованість функціональних навичок опрацювання даних, яку можна визначити як здатність використовувати комп’ютерну техніку з метою зберігання, оброблення й використання інформації.

2. Комп’ютерна компетентність, яка суттєвою мірою визначається сталою внутрішньою мотивацією до освоєння інформаційних технологій, передбачає цілісну систему знань у галузі інформатики, пізнання себе як активного суб’єкта інформаційного суспільства.

3. Інформаційна компетентність – інтелектуальна особистісна складова в освоєнні інформаційного простору, що передбачає опанування вмінь сприймати й осмислювати різну інформацію, спираючись на інформаційний підхід до дослідження й використання всіх інформаційних феноменів, на системне уявлення про зміст, сутність і мету інформатизації, забезпечення інформаційної безпеки та екології інформаційного середовища.

Структурно-логічний зв’язок розглянутих понять подано на рис. 1.

Розроблення кваліфікаційних вимог до інформаційної компетентності державних службовців повинне будуватися на таких принципах: повнота і відкритість стандарту вимог, модульність структури переліку вимог, багаторівність кваліфікаційних вимог, взаємозв’язок вимог до теоретичних знань і практичних навичок.

Модульність структури переліку вимог дає можливість урахувувати специфіку діяльності окремих органів державної влади та дозволяє: вибирати необхідні модулі зі списку вимог під час складання конкретних кваліфікаційних вимог до службовців, які обіймають певні посади, розширювати кваліфікаційні вимоги за рахунок

включення в них нових модулів, що відбивають зміни в технологіях або специфічні аспекти систем, що існують.

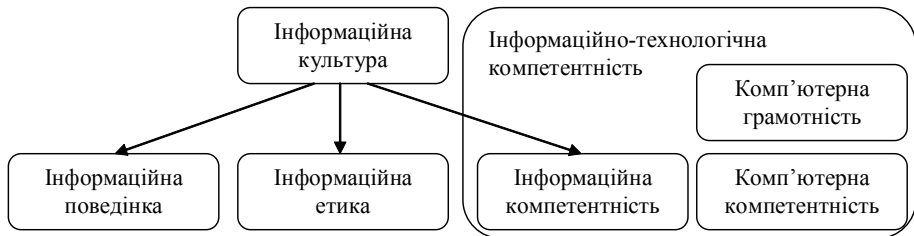

Рис. 1. Складові поняття інформаційної культури

Багаторівневість кваліфікаційних вимог передбачає введення ієрархії трьох рівнів: *базовий*, *розширений* і *спеціальний* (рис. 2). Рівень “базовий” кваліфікаційних вимог є обов’язковим для всіх державних службовців, а його модулі – обов’язковими для включення до кваліфікаційного іспиту, проте їхній набір для категорій державних службовців різний.

Модулі рівня “розширений” включаються в кваліфікаційний іспит за рішенням представника органу, що приймає на роботу, відповідно до функціональних обов’язків посадових регламентів, особливостей і складності робіт, покладених на державних службовців будь-яких категорій.

Модулі кваліфікаційних вимог рівня “спеціальний” формуються представником, який приймає на роботу, з огляду на специфіку роботи державних службовців будь-яких категорій конкретного державного органу, функціональні обов’язки яких передбачають роботу зі спеціальним програмним забезпеченням, використовуваним в даному державному органі.

Основними у підготовці державних службовців у сфері використання інформаційних технологій є такі етапи: створення й розвиток інфраструктури регіональних центрів з підготовки і підвищення кваліфікації державних службовців у сфері інформаційних технологій, розроблення необхідних методичних матеріалів, професійне навчання і сертифікація результатів навчання відповідно до кваліфікаційних вимог до інформаційної компетентності державних службовців.

Отже, розв’язання проблеми підготовки державних службовців нового покоління для забезпечення ефективного державного управління на основі використання новітніх інформаційних технологій можливе, перш за все, на базі визначення кваліфікаційних характеристик такої підготовки. Обґрунтована в статті методологія формування кваліфікаційних вимог до інформаційної компетентності державних службовців є основою для розроблення уніфікованих процедур оцінки кваліфікаційних навичок співробітників у сфері застосування сучасних інформаційних технологій [4].

Рис. 2. Ієрархія рівнів кваліфікаційних вимог до інформаційної компетентності державних службовців

Література:

1. Дубова С. А. Інформаційна культура державних службовців як чинник якості впровадження та функціонування автоматизованих інформаційних систем (АІС) / С. А. Дубова. – Режим доступу : <http://www.documentstudy.net.ua/?p=648>.
2. Дубов Д. В. Роль інформаційної культури в діяльності органів державного управління / Д. В. Дубов // Вісн. Книжкової палати. – 2003. – № 8. – С. 26–28.
3. ECDL для государственных органов. – Режим доступа : http://www.ecdl.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=55
4. Клімушин П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : монографія / П. С. Клімушин, А. О. Серенюк. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2010. – 312 с.
5. Матвієнко О. В. Основи менеджменту інформаційних систем : навч. посіб. / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін. – Вид. 2-ге, перероб. та допов. – К. : Центр навч. літ.,

2005.–176 с.

6. *Оболенський О. Ю.* Державна служба : навч. посіб. / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2003. – 344 с.

7. Об утверждении квалификационных требований к федеральным государственным гражданским служащим и государственным гражданским служащим субъектов Российской Федерации в области использования информационных технологий : приказ Мининформсвязи РФ от 27 дек. 2005 г. № 147. – Режим доступа : http://lawrussia.ru/texts/legal_656/doc656a512x924.htm.

Надійшла до редколегії 25.01.2011 р.